

Dokumentografický fond

Dokumentografický fond

- formou „metadat“ zpřístupňuje fond primární
- sekundární informační zdroj

- katalogy, OPAC
- bibliografie
- databáze
- digitální knihovny

Definice katalogu

- Sekundární informační zdroj obsahující soubor katalogizačních záznamů o dokumentech, které daná instituce uchovává ve svých fondech nebo které trvale nebo dočasně zpřístupňuje, **vytvářený podle předem stanovených zásad a umožňující zpětné vyhledávání dokumentů.**

Druhy katalogů

- původně lístkové:
  - jmenné
  - předmětové
  - systematické
- automatizované systémy:
  - jedna databáze
  - vyhledávání podle různých kritérií

Funkce katalogu

- najít (funkce řešeršní)
- určit
- vybrat
- získat přístup (funkce lokační)
- navigace v databázi

Funkce katalogu dle Mezinárodních katalogizačních principů (2009)

Katalog by měl být efektivním a účinným nástrojem, který umožňuje uživateli:

4.1 najít bibliografické zdroje v databázi jako výsledek vyhledávání při využití atributů nebo vazeb těchto zdrojů

4.1.1. najít samostatný zdroj

4.1.2. najít sadu zdrojů reprezentujících

- všechny zdroje patřící ke stejnému dílu
- všechny zdroje realizované ve stejném vyjádření
- všechny zdroje vyrobené ve stejném provedení
- všechny zdroje asociované se stejnou osobou, rodinou, korporací
- všechny zdroje pojednávající o stejném předmětu
- všechny zdroje definované dalšími kritérii (jazyk, místo vydání, datum vydání, typ obsahu, nosiče atp.) obvykle využívané jako další kritérium pro vyhledávání

pokr.

- 4.2. určit bibliografický zdroj nebo intelektuální odpovědnost (to je, potvrdit, že popisovaná entita koresponduje se zamýšlenou entitou či rozlišit mezi dvěma či více entitami s podobnými charakteristikami)
- 4.3. vybrat bibliografický zdroj, který odpovídá uživatelským potřebám (tzn., vybrat zdroj, který odpovídá uživatelským požadavkům s respektem k nosiči, obsahu či mít možnost zamítnout zdroj, který neodpovídá uživatelským potřebám);

pokr.

- 4.4. získat nebo požádat přístup k popisované jednotce (tzn., poskytnout informaci, která umožní uživateli požádat o jednotku pomocí nákupu, půjčky, atp., nebo získat přístup k jednotce elektronicky pomocí online připojení); nebo zpřístupnit, požádat nebo získat autoritní data nebo bibliografická data
- 4.5. navigovat v katalogu i mimo katalog (tzn., díky logickému uspořádání bibliografických nebo autoritních dat a prezentaci jasných způsobů pohybu, včetně prezentace vazeb mezi díly, vyjádřeními, provedeními, jednotkami, osobami, rodinami, korporacemi, pojmy, objekty, událostmi (akcemi) a místy

Průzkum OCLC 2008-2009

- „Online Catalogs : what users and librarians want : OCLC report“
- *Co chtějí uživatelé a co chtějí knihovníci*
  - v tom je často rozpor
- zkušenosti vyhledávání na webu přenášeny na online katalogy
- vyhledávání známých vs. neznámých jednotek
- věcné vyhledávání méně, spoléhá se na TOC (table of contents), abstrakta

po kr.

- zpráva vyzdvihuje funkci „akvizitní“ (lokační) před „vyhledávací“ (rešeršní) – podíl je přibližně stejný
- vyhledávacích nástrojů je dnes mnohem více a nejsou to online katalogy na prvním místě

podrobněji – Co chtějí uživatelé

- lokační funkce, řádná, přesná a spolehlivá data vedoucí od vyhledávání až k získání dokumentu jsou naprostou nutností;
- důležité jsou další bibliografické údaje než jen „autor“ či „název“. Jako významné uživatelé hodnotí různá abstrakta, anotace, excerpta nebo tabulky obsahů.
- Vyhledané výsledky musejí být relevantní a relevance musí být zřejmá.

po kr.

- Důležitou funkcí je vyhledávání podle klíčových slov, ovšem důležitější je podpora vyhledávání z různých polí a fasetové klastrování výsledků, které umožňuje uživatelům ihned zjemnit vyhledávání nebo se rychleji pohybovat mezi výsledky.

Co chtějí knihovníci

- Možnost deduplikace záznamů (více záznamů jednoho vydání nebo provedení zdržuje v práci), přidání tabulek s obsahy dokumentů a doplnění abstrakt či anotací do záznamu.

pokr.

- Mezi dalšími významnými preferencemi se objevily:
  - opravení typografických chyb;
  - doplnění stručných bibliografických záznamů;
  - přidání obálek (obrázků) k záznamům;
  - možnost oprav bibliografických záznamů;
  - opravy marcovských kódovacích údajů;
  - zvýšení přesnosti záznamů o jednotkách v knihovnách;
  - více záznamů online zdrojů;
  - více zobrazovacích formátů;
  - více záznamů ne-anglických zdrojů;
  - více přímých odkazů na online zdroje;
  - podpora vícejazyčného vyhledávání.

Budování katalogu

- katalogizační pravidla
  - AACR2R, ISBD
  - RDA
- výměnné formáty
  - MARC 21
- věcné pořádací soustavy
  - MDT, předmětová hesla
  - indexační pravidla

Heslo (záhlaví)

signatura

roz
měr

Autor: Název. Podnázev. Další původci.

Stránkování, vybavení.

Místo, nakladatel, rok vazba

Knihopisná poznámka

Přír. číslo

Způsob nabytí

Šifra katalogizátora a datum

Flos, Fr[antišek]

54G6507. 8°.

Fr. Flos: Štěstí najdeš na ulici. Povídka. Ilustroval O. Cihelka.

129-[II] ss.-[I] tab.

V Praze, Unie 1925 t.

S obrázkem na obálce

*a) 6898
1924-25*

P. v.

R. 20./12.1925.

LDR *****nam##22*****#a#4500
001 <control number>
003 <control number identifier>
005 19920331092212.7
007 ta
008 820305s1991####nyu#####001#0#en
020 ## \$a0845348116 :\$c\$29.95 (£19.50 U.K.)
020 ## \$a0845348205 (pbk.)
040 ## \$a<organization code>\$c<organization code>
050 14 \$aPN1992.8.S4\$bT47 1991
082 04 \$a791.45/75/0973\$219
100 1# \$aTerrace, Vincent,\$d1948-
245 10 \$aFifty years of television :\$ba guide to series and pilots, 1937-1988 /\$cVincent Terrace ; translated by Hugo Boss.
246 1# \$a50 years of television
260 ## \$aNew York :\$bCornwall Books,\$cc1991.
300 ## \$a864 s. ;\$c24 cm.
500 ## \$aObsahuje rejstřík.
650 #0 \$aTelevision pilot programs\$zUnited States\$vCatalogs.
650 #0 \$aTelevision serials\$zUnited States\$vCatalogs.
700 1# \$aBoss, Hugo,\$d1952-

TERRACE, Vincent, 1948-
 Fifty years of television : guide to series and pilots / Vincent Terrace ; translated by Hugo Boss. - New York : Cornwall Books, c1991. - 864 s. ; 24 cm. - Obsahuje rejstřík

 I. 50 years of television
 II. Television pilot programs - United States - Catalogs
 III. Television serials - United States - Catalogs
 IV. Boss, Hugo, 1952-

Metadatové záznamy (popisná schémata)

- MODS
- http://www.loc.gov/standards/mods/v3/mods99042030_linkedDataAdded.xml
- MARCXML
- <http://www.loc.gov/standards/marcxml/Sandburg/sandburg.xml>

Technická a další typy metadat

- technické vlastnosti digitálních objektů
  - formáty
  - vlastnosti obrazu (komprese)
  - vlastnosti zvuku
  - velikost souboru
- vznikají téměř kompletně automaticky
- MIX pro obrazová data
- audioMD pro zvukové soubory
- video MD pro video soubory ...

Ochranná metadata

- m. dokumentující původ, historii objektu (včetně aktualizací), vztahy s jinými digi objekty, HW a SW prostředí pro zobrazení objektů
- př. PREMIS

Metadata práv

- duševní vlastnictví digi objektu
- povolení, omezení přístupu

- PREMIS
- METSrights

Strukturální m.

- kontejnerového typu
- METS, MASTER+
- struktura a vztahy mezi digi objekty tvořícími komplexní digi objekt
- slouží k zobrazení uživatelské verze, i pro jeho správu

Souborné katalogy

- reálné
  - <http://www.caslin.cz>
- virtuální
  - <http://www.jib.cz>

Bibliografie

- tematické
- autorské

- národní bibliografie

- Česká národní bibliografie
  - povinný výtisk
  - <http://aleph.nkp.cz/F/> - báze ČNB

ČNB pokr.

- České knihy: Bibliografické záznamy knih vydaných od roku 1901, postupně je doplňována i produkce z období 1801-1900. Do báze není zahrnuta firemní literatura a drobné tisky. Databáze je výsledkem spolupráce tří největších českých knihoven – Národní knihovny ČR, Moravské zemské knihovny a Vědecké knihovny v Olomouci. Za účelem co nejúplnějšího pokrytí české produkce jsou do databáze doplňovány záznamy dalších krajských knihoven.
- Česká periodika: Bibliografické záznamy novin a časopisů. V relativní úplnosti od roku 1990.
- Grafické dokumenty: Bibliografické záznamy plakátů, reprodukcí, pohlednic, kalendářů, učebních pomůcek a her od roku 1992.

pokr.

- Hudebniny: Bibliografické záznamy hudebnin od roku 1994. Bibliografické záznamy produkce z dřívějších let jsou postupně doplňovány.
- Kartografické dokumenty: Bibliografické záznamy map, plánů od roku 1994. Databáze je výsledkem spolupráce Národní knihovny ČR, Moravské zemské knihovny a Vědecké knihovny v Olomouci.
- Zvukové záznamy: Bibliografické záznamy kompaktních desek, gramofonových desek a magnetofonových kazet od roku 1992.
- Elektronické zdroje: Bibliografické záznamy elektronických zdrojů vydaných na území České republiky od roku 1996.
- Články v českých novinách, časopisech a sbornících: Bibliografické záznamy vybraných článků vydaných na území České republiky od roku 1991.
- Národní autority ČR: Autoritní záznamy představují pomocný nástroj pro budování české národní bibliografie. Jako samostatná databáze jsou publikovány od roku 1998.

Oborové databáze

- bibliografické
- fulltextové
- faktografické

Bibliografické databáze

- databáze zpřístupňující bibliografické záznamy primárních zdrojů ze specifických oborů
- MedLine, ERIC

Fulltextové databáze

- databáze zpřístupňující plné texty článků z odborných časopisů nebo plné texty elektronických knih
- JSTOR, Academic Search Complete (via EBSCOHost), ProQuest Central
- ebrary, NetLibrary

Faktografické databáze

- databáze typu encyklopedií, referenčních příruček
- rejstříky ekonomických informací
- chemické vzorce a sloučeniny
- statistické databáze

Dokumentografické fondy - trendy

- integrace katalogů do webového prostředí
- prvky sociálních sítí
  - komentáře (<http://aleph.vkol.cz>)
  - folksonomie
- digitální knihovny
- integrace databází do federativních nástrojů nebo centrálních indexů

Digitální knihovny

- repozitáře, archivy
- zpřístupňují digitální verze původně tištěných (a jiných) zdrojů nebo již původně digitálních zdrojů
- Manuscriptorium
- projekt Kramerius

Portály ke knihovním sbírkám

- federativní vyhledávání
- centrální index
  - http://pelican.is.cuni.cz/primo_library/libweb/action/search.do?vid=uk&reset_config=true&afterPDS=true
- cíl:
- sjednotit vyhledávání ve všech sbírkách
- jednotné vyhledávání – „řádek Google“
  - (<http://techlib.summon.serialssolutions.com/>)
  - (<http://metalib.cuni.cz>)

Opakování

- knihovní fond
- dokumentografický fond
  - katalogy
  - oborové databáze
  - bibliografie
  - digitální knihovny

Úkoly – zapište si!

- vyjmenujte funkce, které by měl nabízet OPAC dnes
- výhody x nevýhody ručně katalogizovaných záznamů publikací (x automatizované generování metadat)
- výhody x nevýhody volného výběru dokumentů

Děkuji za pozornost

- Barbora Drobíková
- barbora.drobikova@ff.cuni.cz